

ББК 60.524.251+60.027+60.028,13

T52

УДК 316.647.5+172.3

Рекомендовано до друку вченою радою університету,
протокол №1, від 31 серпня 2007 року.

За повного або часткового відтворення матеріалів цього
видання посилення на нього обов'язкове.

Висловлені у виданні думки належать виключно авторам.

Редакційна колегія:

В.О. Бакальчук

М.А. Козловець

В.С. Крисаченко

Л.І. Мазука

П.Ю. Саух (керівник)

T52

**Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Матеріали засідання "круглого столу" від 29 травня 2007 р. / За
заг. ред. П.Ю. Сауха – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. –
124 с.**

У виступах учасників "круглого столу" розглянуті філософські аспекти проблеми толерантності, історичні корені проблем полікультурності та формування якостей толерантності в умовах глобалізованого світу, механізми толерантного спілкування і взаємодії в контексті міжкультурної та внутрішньокультурної комунікацій, а також висвітлені різноманітні форми прояву толерантності та інтолерантності в соціокультурному просторі сучасного українського суспільства.

60.524.251+60.027+60.028,13

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка

ЛІСОВСЬКИЙ Антон Михайлович
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри дидактичної лінгвістики
та літературознавства Житомирського
державного університету імені Івана Франка*

Толерантність у літературі

Питання, яке обговорюється сьогодні, має глибокий філософський зміст і охоплює проблеми етики і моралі, культури поведінки і життєвої позиції людини в складних ситуаціях буття і в щоденному побуті.

Я працюю на кафедрі дидактичної лінгвістики та літературознавства і хотів би деякі проблеми нашого "круглого столу" розглянути крізь призму літератури, методика викладання якої є предметом діяльності нашої кафедри.

Відомо, що слово "толерантність" походить від латинського *tolerantia*, що означає терпіння, тобто це терпимість до чиеїсь

поведінки, поглядів іншої людини тощо.

В художній літературі це поняття виступає не тільки як терпимість до інших поглядів, а й як розуміння мотивів, що визначають поведінку людини, її погляди і вчинки, життєву позицію в цілому. Тому толерантність можна вважати одним із факторів, що визначають моральний світ особистості, її розуміння людської порядності і честі.

Відсутність терпимості до вчинків і поведінки іншої людини нерідко веде до безвихідності в людських стосунках, до життєвих трагедій. Про це яскраво свідчать твори літератури, зміст яких розкриває смисл толерантності, перетворюючи її абстрактну "річ в собі" у сповнену болю і страждань "річ для себе", доступну для розуміння кожного читача.

Так, у повісті В. Короленка "У поганому товаристві", що більше відома під назвою "Діти підземелля", зображена трагічна ситуація в сім'ї судді. Померла його дружина – мати двох дітей – Васи і Соні. І батько, зосереджений на своєму горі, все тепло душі віддає маленькій Соні і не помічає душевної самотності і незахищеності сина. Більше того, батькові здається, що Вася байдуже сприйняв смерть матері, що син не здатний на глибокі людські почуття. Він не бачить, як тяжко синові від втрати матері, а ще тяжче від недовіри близької людини, неможливості зблизитися з батьком, під поглядом якого Вася "стискався і зіщулювався". Так в дитяче життя приходить біль і жах самотності, викликані душевною холодністю стосунків батька і сина: трагедія втрати доповнилась не менш болючою трагедією людського нерозуміння двох близьких людей.

Самотній і чужий у рідному домі, хлопчик зустрічає "дітей підземелля" Валека і Марусю. У них немає ні житла, ні саду, навіть сонце заглядає до них лише крізь щілини підлоги. Але є в них близька людина – Тибурцій, і ці знедолені "діти підземелля" у чомусь багатші від сім'ї судді. Саме їх горе – смерть Марусі і прихід до судді Тибурція допомагають батькові і синові знайти втрачене взаєморозуміння.

В. Короленко не вживає слова "толерантність", він розкриває трагедію її відсутності, що на побутовому рівні виступає як нерозуміння людини людиною, яке отруює життя. Тим зрозумілішою стає її цінність.

А К. Симонов показує, що війна поділила людей на живих і мертвих, коли живими були ті, хто боровся і помирав на полі бою, а

мертвими ті, що сиділи в тилу і не довіряли пораненим, голодним, змученим бійцям за те, що вони потрапили в оточення і довго, з боями виходили з нього.

І стоять вони – одні перед одними – живі і мертві... Таку назву має і твір, і смисл його в протиставленні живих і духовно мертвих. Тут толерантність не в тому, щоб вислухати думку і бути терпимим до іншої позиції, тут вона вимірюється критеріями життя і смерті. Такий був час.

... Толерантність – складне явище людського духовного буття. Вона впливає на розуміння таких моральних категорій, як обов'язок, честь, відповідальність. Про це переконливо говорять образи літератури і факти нашого життя...